

MUZYKA

Program nauczania (klasy 4–7)

Autor:

Justyna Górską-Guzik

Gdynia 2017

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	4
2. Ogólne cele kształcenia i wychowania	5
3. Treści edukacyjne z wymaganiami szczegółowymi	6
4. Procedury osiągania celów.....	18
5. Opis założonych osiągnięć ucznia.....	21
6. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia	22

1. Wstęp

Niniejszy program przeznaczony jest do nauczania muzyki na drugim etapie kształcenia i jest zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego MEN z dnia 14 lutego 2017 roku.

Program i skorelowany z nim podręcznik stworzono tak, aby stworzyć możliwość poznawania muzyki i rozwoju umiejętności uczniom o bardzo różnym poziomie uzdolnień.

Treści podzielono na 10 modułów:

- Elementy dzieła muzycznego,
- Pięknie śpiewamy,
- Instrumenty muzyczne,
- Solo i w zespole,
- Muzyka opowiada,
- Muzyczne podróże po Polsce,
- Muzyczne podróże po świecie,
- Formy muzyczne,
- Wielcy kompozytorzy i ich czasy,
- Muzyka rozrywkowa.

Uporządkowanie treści i kolejne realizowanie działów ułatwia w dużym stopniu utrwalenie wiedzy i umiejętności oraz kontrolowanie postępów uczniów. Uporządkowanym treściom podczas całego procesu kształcenia towarzyszą różnorodne formy pracy, urozmaicające lekcje i pobudzające wszechstronny rozwój artystyczny uczniów.

Na realizację tych treści potrzeba co najmniej 120 godzin dydaktycznych. Proponujemy następujący podział treści na poszczególne lata nauki:

- rok I – klasa IV – Elementy muzyki (18 godzin), Pięknie śpiewamy (2 godziny), Instrumenty muzyczne (10 godzin);
- rok II – klasa V – Solo i w zespole (7 godzin), Muzyka opowiada (5 godzin), Muzyczne podróże po Polsce (18 godzin),
- rok III – klasa VI – Muzyczne podróże po świecie (12 godzin), Formy muzyczne (18 godzin),
- rok IV – klasa VII – Wielcy kompozytorzy i ich czasy (21 godzin), Muzyka rozrywkowa (9 godzin).

Do realizacji przedstawionego programu przeznaczone są podręczniki *Muzyka* autorstwa Justyny Górskiej-Guzik.

2. Ogólne cele kształcenia i wychowania

Cele kształcenia:

Uczeń:

- odczytuje i zapisuje podstawowe elementy zapisu muzycznego: 8 dźwięków oktawy razkreślonej, 5 wartości rytmicznych nut i pauz, podstawowe oznaczenia dynamiki i agogiki,
- śpiewa prawidłowo pod względem emisyjnym i intonacyjnym poznane pieśni artystyczne i historyczne, pieśni ludowe, piosenki dziecięce i młodzieżowe, kanony,
- muzykuje amatorsko na prostych instrumentach: flet prosty, dzwonki chromatyczne, gitara, instrumenty perkusyjne,
- muzykuje w zespole,
- słucha analitycznie muzyki klasycznej, ludowej i rozrywkowej,
- rozmawia o muzyce operując fachowymi terminami,
- rozróżnia podstawowe głosy ludzkie,
- rozróżnia podstawowe instrumenty muzyczne,
- rozróżnia i nazywa zespoły kameralne, chóralne i orkiestrowe,
- chętnie poznaje różnorodną muzykę,
- rozpoznaje polskie tańce narodowe,
- tańczy podstawowe kroki i kilka figur krakowiaka, poloneza i przynajmniej jednego tańca ludowego,
- tańczy podstawowe kroki i niektóre figury tańców innych narodów i tańców nowoczesnych,
- śpiewa z pamięci hymn państwowy,
- wyszukuje informacji o muzyce w różnych źródłach wiedzy o muzyce,
- umie klasyfikować informacje zdobyte z internetu,
- rozpoznaje formy utworu muzycznego,
- tworzy proste formy muzyczne, układa rytmy i tekst do zadanej melodii, a także proste akompaniamenty perkusyjne i ilustracje muzyczne,
- zna repertuar kulturalnego człowieka, orientuje się w sztandarowych utworach z dziejów historii muzyki i współczesnej kultury muzycznej.

Cele wychowania:

Uczeń:

- rozwija swoją wrażliwość artystyczną,
- jest zainteresowany muzyką,
- jest kreatywny w rozwiązywaniu zadań muzycznych,
- wierzy we własne możliwości i zdolności,
- jest odpowiedzialny za wspólnie podjęte zadania,
- współpracuje w grupie,
- ma poczucie tożsamości narodowej,
- charakteryzuje się patriotyczną postawą wobec dziedzictwa kulturowego,
- ma szacunek i zrozumienie dla odmiennych kultur,
- życzliwie przyjmuje działania artystyczne rówieśników,
- bierze udział w życiu artystycznym społeczności lokalnej,
- aktywnie uczestniczy w kulturze,
- kulturalnie dyskutuje o sztuce.

Cele szczegółowe zawarto w rozdziale 3.

3. Treści edukacyjne z wymaganiami szczegółowymi

Dział 1 Elementy muzyki

Treści:

Elementy notacji muzycznej: położenie nut na pięciolinii, wartości rytmiczne, metrum, znaki diatoniczne przykluczowe i przygodne, oznaczenia agogiki i dynamiki.

Elementy harmonii: budowa trójdźwięków molowych i durowych, triady harmoniczej, tonacja.

Podstawy gry na instrumentach szkolnych: flecie, dzwonekach chromatycznych i prostych instrumentach perkusyjnych.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- stosuje podstawowe pojęcia muzyczne: melodia, akompaniament, rytm, dźwięk, akord, gama, tempo, dynamika, skala, tonacja durowa, tonacja molowa, harmonia (II.1.1., II.1.2.);
- odczytuje i zapisuje elementy notacji muzycznej: nazwy solmizacyjne i literowe siedmiu dźwięków gamy i ich położenie na pięciolinii, klucz wiolinowy, znaki graficzne całej nuty, półnuty, ćwierćnuty, ósemki i szesnastki oraz odpowiadających im pauz, krzyżyk, bemol, kasownik (II.2.1, II.2.2);
- realizuje zapisane proste rytmy: taitażacją, gestodźwiękami, na instrumentach perkusyjnych, zna oznaczenia metryczne: 2/4, 3/4, 4/4, 3/8, 6/8,;
- taktuje podczas śpiewu na 2, 3, 4;
- rozpoznaje podczas słuchania muzyki, „na ile liczy się muzyka” takty 2-, 3- i 4-miarowe;
- przyporządkowuje metrum do rytmu, uzupełnia rytmy brakującymi wartościami rytmicznymi;
- przyporządkowuje słowa z poznanych piosenek do towarzyszącego im rytmu;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej 6 piosenek z następującego repertuaru: *Rytm i melodia, Skacz, Don, don, Do re mi, Zagram dzieciom, Podwórkowy młyn, Pójdźmy wszyscy do stajenki, Hej, w dzień narodzenia, Pada śnieg, Małe dzieci, Bajka iskiereki* lub innego repertuaru dziecięcego albo popularnego, kolęd i pastorałek (I.1.1. I.1.3);
- korzystając z nut, gra na flecie prostym i dzwonekach proste melodie i akompaniamenty (składające się z dźwięków oktawy razkreślnej: 8 dźwięków diatonicznych + fis, cis i b) przynajmniej 5 utworów z następującego repertuaru:

dzwonki – Melodie: *Mało nas, Jedzie pociąg*, akompaniamenty do piosenek: *Do re mi, Hej, w dzień narodzenia, Gdy śliczna Panna, Wśród nocnej ciszy, Małe dzieci*,

flet – melodie: *Merrily we roll along, Wlazł kotek na płotek, Pojedziemy na łów, Te opolskie dziolchy, Kółko graniaste, Koza brodę ma, W murowanej piwnicy, Kankan, Gdy śliczna Panna, Wśród nocnej ciszy* (I.2.1);

- gra na instrumentach perkusyjnych o nieokreślonej wysokości dźwięku, np. na marakasach, trójkątach, kołatkach, klawesach, bębenkach (I.2.1);
- tworzy ilustracje dźwiękowe do scen sytuacyjnych (I.1.5);
- rysuje lub maluje prace, ukazujące charakter muzyki (I.4.4);
- układa teksty do muzyki, (I.4.4);
- zna i stosuje oznaczenia agogiki i dynamiki: *forte, mezzoforte, fortissimo, piano, mezzopiano, pianissimo, crescendo, decrescendo, largo, lento, adagio, andante, moderato, allegro, vivo, presto* (II.2.4).

- buduje trójdźwięki durowe i molowe od podanego dźwięku;
- świadomie odbiera muzykę, słucha analitycznie utworów muzyki klasycznej, zwracając uwagę na elementy wskazane przez nauczyciela: metrum, dynamika, agogika, tonacja dur-moll, obsada (I.4.3);
- aktywnie słucha muzyki, grając akompaniamenty do słuchanych utworów.

Propozycje do słuchania:

E. Grieg – *Taniec Anitry*

W.A. Mozart – *Eine kleine Nachtmusik*, cz. I

J.S. Bach – *Badinerie* z II suity orkiestrowej h-moll BWV 1067

A. Vivaldi – *Cztery pory roku*, część I koncertu *Jesień*

F. Mendelssohn-Bartholdy – *Marsz weselny*

E. Grieg – *W grocie króla gór* z I suity *Peer Gynt*

F. Chopin – *Walc Des-dur* op.64 nr 1

F. Chopin – *Preludium e-moll* op. 28 nr 4

F. Chopin – *Mazurek C-dur* op. 24 nr 2

F. Chopin – *Mazurek a-moll* op. 68 nr 2

J. Strauss – *Polka Tritsch-Tratsch* op. 214

J. Strauss – *Marsz Radeckiego*

Gra na gitarze (fakultatywnie)

Akompaniament do piosenki: *Bajka iskierki*

Dział 2

Pięknie śpiewamy

Treści:

Zasady prawidłowej emisji głosu.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zna zasady prawidłowej emisji głosu;
- zna i stosuje ćwiczenia oddechowe, dykcyjne i emisyjne;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej 1 piosenkę z następującego repertuaru: *Zapraszamy do śpiewania*, *Szły pchły*,
- śpiewa, dbając o higienę głosu;
- śpiewa z pamięci hymn państwowy *Mazurek Dąbrowskiego*;
- wie, jak należy się zachowywać w czasie wykonywania hymnu, i stosuje te zasady w praktyce.

Dział 3

Instrumenty muzyczne

Treści:

Instrumenty muzyczne

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- poprawnie używa nazw instrumentów muzycznych: skrzypiec, altówki, wiolonczeli, kontrabas, gitary, fortepianu, fletu prostego, fletu poprzecznego, klarnetu, oboju, fagotu, saksofonu, trąbki, waltorni, puzonu, tuby, organów, akordeonu, instrumentów perkusyjnych, z których korzysta w szkole, ksylofonu i zestawu perkusyjnego;
- określa grupy instrumentów (strunowe: smyczkowe, szarpane, uderzane, dęte: drewniane i blaszane, perkusyjne);
- rozpoznaje brzmienie: skrzypiec, wiolonczeli, kontrabas, gitary, fortepianu, fletu prostego, fletu poprzecznego, klarnetu, oboju, trąbki, puzonu, saksofonu, organów, akordeonu (I.4.2);
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej 5 piosenek z następującego repertuaru: *Gra w kolory*, *Wywołuję wiosnę*, *Bieszczadzki trakt*, *Orkiestry dęte*;
- śpiewa w kanonie utwór *Był duda*;
- śpiewa na głosy piosenkę *Orkiestra przy ognisku*;
- śpiewa, dbając o higienę głosu; zna i stosuje ćwiczenia oddechowe, dykcyjne i emisyjne;
- gra na flecie i na dzwonek przynajmniej trzy utwory, w tym: *Galop* (dzwonki), fragment *Te Deum* (flet);
- tworzy akompaniament perkusyjny do piosenki: *Podwórkowy młyn*, z pomocą nauczyciela zapisuje stworzony przez siebie rytm;
- słucha analitycznie utworów z muzyki klasycznej, rozrywkowej i jazzowej, zwracając uwagę na wskazane przez nauczyciela elementy: obsada wykonawcza, charakter utworu;
- aktywnie słucha muzyki, naśladować obsadę wykonawczą lub sposób artykulacji.

Propozycje do słuchania:

Niccolo Paganini – *Kaprys 24 na skrzypce solo* (oryginał i transkrypcje na wiolonczelę i gitarę)
Dymitr Kabalewski – *Galop* (wykonanie Marimba Ponies lub inne na marimbę, ksylofon lub wibrafon)
A. Vivaldi – *Cztery pory roku, Wiosna cz. I*
C. Saint-Saëns – *Labędź*
I. Albéniz – *Asturias*
E. Clapton – *Tears in Heaven*
C. Santana – *Europa*
F. Chopin – *Etiuda c-moll Rewolucyjna op.10 nr 12*
M.A. Charpentier – *Te Deum*
G. Fuhlish – *Śmiejący się puzon*
M. Ravel – *Bolero* (fragment, pierwsze 8:35)
J.S. Bach – *Toccaty i fuga d-moll*
Motion Trio – *DJ Chicken*
J. Strauss – *Polka pizzicato*

Na gitarze (fakultatywnie):

Akompaniament do piosenki *Bieszczadzki trakt*
Akompaniament do *Te Deum* M. Charpentiera

Dział 4

Solo i w zespole

Treści:

Głosy ludzkie
Zespoły kameralne
Zespoły chóralne
Big-band
Orkiestry

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- poprawnie używa nazw głosów ludzkich: sopran, alt, tenor, bas;
- poprawnie używa nazw zespołów wykonawczych: chór, orkiestra, zespoły kameralne: duet, tercet, trio, kwartet, kwintet;
- rozróżnia głosy ludzkie: sopran, alt, tenor, bas;
- rozróżnia rodzaje zespołu wykonawczego: soliści, orkiestra symfoniczna, orkiestra smyczkowa, chór mieszany, chór żeński, chór męski, chór dziecięcy, kwartet smyczkowy, kwintet fortepianowy, big-band;
- wie, kim jest dyrygent i jaka jest jego rola w wykonaniu utworu muzycznego;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej 5 piosenek;
- śpiewa, dbając o higienę głosu; zna i stosuje ćwiczenia oddechowe, dykcyjne i emisyjne;
- gra na flecie i na dzwoneczkach przynajmniej trzy utwory, w tym: melodia z filmu *Różowa pantera* (flet), fragment *Eine kleine Nachtmusik* (flet);
- tworzy ilustracje muzyczne do scenek sytuacyjnych i wierszy;
- zna sposoby artykulacji: *pizzicato*, *staccato*, *legato*;
- wyszukuje w internecie i w innych źródłach informacje na temat zespołów chóralnych ze swojej okolicy i polskich znanych śpiewaków operowych;
- słucha analitycznie utworów z muzyki klasycznej, rozrywkowej i jazzowej, zwracając uwagę na wskazane przez nauczyciela elementy: obsada wykonawcza, charakter utworu;
- aktywnie słucha muzyki, naśladowując obsadę wykonawczą lub sposób artykulacji.

Propozycje do słuchania:

Bobby McFerrin – *I Feel Good*

Urszula Dudziak – *Papaya*

W.A. Mozart – *Aria Królowej Nocy* z opery *Czarodziejski flet*

F. Chopin – *Pieśń Czary*

G. Bizet – *Habanera* z opery *Carmen*

G. Verdi – *Aria Księcia La donna e mobile* z opery *Rigoletto*

W.A. Mozart – *Duet Papageno i Papageny* z opery *Czarodziejski flet*

S. Moniuszko – *Aria Skołuby* z opery *Straszny dwór*

The King's Singers – *Ob-la-di ob-la-da*

Novi Singers – *Walc Des-dur* op. 64 nr 1 Fryderyka Chopina

J. Haydn – *Kwartet smyczkowy C-dur op. 33 nr 3, część IV Rondo*
P. Czajkowski – *Marsz z baletu Dziadek do orzechów*

Na gitarze (fakultatywnie):

Akompaniament do piosenki *Bieszczadzki trakt*

Akompaniament do *Te Deum* M. Charpentiera

Akompaniament do tematu z filmu *Różowa pantera*

Dział 5

Muzyka opowiada

Treści:

Muzyka ilustracyjna i programowa

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zna i stosuje pojęcia: muzyka programowa, muzyka dźwiękonaśladowcza;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej jedną piosenkę z następującego repertuaru: *Przyjaciel wie, Ciągłe pada*; tworzy ilustracje muzyczne do wierszy;
- słucha analitycznie muzyki klasycznej, zwracając uwagę na wskazane przez nauczyciela elementy: programowe, elementy dźwiękonaśladowcze;
- aktywnie słucha muzyki, grając akompaniamenty do słuchanych utworów.

Propozycje do słuchania:

A. Honegger – *Pacyfik 231*

E. Grieg – *Poranek* ze suity *Peer Gynt*

M. Musorgski – *Noc na Łysej Górze*

M. Musorgski – *Stary zamek* z cyklu *Obrazki z wystawy*

L. van Beethoven – VI Symfonia *Pastoralna* cz. IV *Burza* (fragment)

C. Debussy – *Poemat symfoniczny Morze* cz. I *Od świtu do południa na morzu* (fragment)

B. Smetana – *Weltawa* (fragment)

M. Musorgski – *Taniec kurcząt w skorupkach* z cyklu *Obrazki z wystawy*

Dział 6

Muzyczne podróże po Polsce

Treści:

Folklor

Zespoły folkowe

Polska muzyka ludowa

Polskie tańce narodowe

Pieśni patriotyczne

Polskie kolędy

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zna i stosuje pojęcia: folklor, etnografia, etnograf, region, gwara, kapela;
- zna regiony folklorystyczne: Podhale, Kaszuby, Śląsk i Mazowsze oraz własny region;
- zna typowe dla poznanych regionów instrumenty: basy, burczybas, diabelskie skrzypce;
- wie, że Oskar Kolberg był polskim wybitnym etnografem;
- wymienia kilku polskich kompozytorów, którzy inspirowali się muzyką ludową;
- tworzy ilustracje muzyczne do scenek sytuacyjnych, krajobrazów itp.;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej dwie piosenki z następującego repertuaru piosenek ludowych: *Idzie dysc, Wele wele wetka, Głęboka studzienka, Zajączek*;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej cztery utwory z następującego repertuaru pieśni historycznych i patriotycznych: *Rota, Pierwsza kadrowa, Przybyli ulani, Piechota, Pałacyk Michla, Warszawskie dzieci, Ostatni mazur*;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej dwie piosenki z następującego repertuaru: *Mariackie hejnały, Stuku puku, Kolęda domowa, Jam jest dudka, Bóg się rodzi*;
- śpiewa w kanonie: *Lubię podróże*;
- śpiewa z pamięci hymn państwowy *Mazurek Dąbrowskiego*; wie, jak należy zachowywać się w czasie wykonywania hymnu i stosuje te zasady w praktyce;
- gra na flecie i na dzwoneczkach przynajmniej cztery utwory z następującego repertuaru: *Hej, bystra woda* (flet), *Trojak* (flet), *Przybyli ulani* (flet), *Krakowiaczek* (flet), *Polonez* z filmu *Pan Tadeusz* (flet i dzwonki), *Czerwone jabłuszko* (flet), akompaniament do pastorałki *Jam jest dudka* (dzwonki), akompaniament do kolędy *Bóg się rodzi* (dzwonki);
- tańczy, powtarza kroki i figury następujących polskich tańców ludowych i narodowych: *Trojak, Zajączek, Krakowiak, Polonez*;
- taktuje w czasie słuchania muzyki „na 2” i „na 3”;
- grupuje wartości rytmiczne w taktach;
- układa teksty do podanych rytmów;
- zna cechy charakterystyczne i charakterystyczne rytmy polskich tańców narodowych: krakowiaka, oberka, kujawiaka, poloneza i mazura;
- realizuje za pomocą tataizacji, klaskania, gry na instrumentach perkusyjnych charakterystyczne rytmy polskich tańców narodowych;
- zna pojęcie „synkopa”;
- rozpoznaje synkopę w zapisie nutowym;
- zna pojęcia: pastorałka, kolędowanie, kolędniczy;
- zna polskie obyczaje bożonarodzeniowe, rozumie ich znaczenie dla polskiej tradycji i kultury;
- wyszukuje informacje na temat zespołów pieśni i tańca w encyklopedii, w internecie lub w innych źródłach;
- słucha analitycznie muzyki klasycznej i ludowej, zwracając uwagę na wskazane przez nauczyciela elementy: tekst, poznane wcześniej melodie, obsada wykonawcza, rytmy i cechy charakterystyczne tańców narodowych;
- aktywnie słucha utworów muzycznych, grając akompaniament perkusyjny.

Propozycje do słuchania:

Kapela Brodów – *Oj, chmielu*

W. Lutosławski – *Mala suite* cz. IV *Taniec*

Trebnice Tutki – *Idzie se Janosik* z płyty *Zagrojecie dudzicki, Trojak*

Zespół Pieśni i Tańca „Śląsk” – *Krakowiak* (nagranie wideo)
F. Chopin – *Polonez A-dur* op. 40 nr 1
W. Kilar – *Polonez* z filmu *Pan Tadeusz* (nagranie wideo)
Kapela Brodów – *Oberek ludowy*
G. Bacewicz – *Oberek*
H. Wieniawski – *Kujawiak C-dur*
S. Moniuszko – *Mazur* z opery *Straszny dwór*

Gra na gitarze (fakultywnie)

Akompaniamenty do piosenek: *Lubię podróże, Hej, bystra woda, Głęboka studzienka, Pałacyk Michła*

Akompaniament do *Poloneza* W. Kilara z filmu *Pan Tadeusz*,

Akompaniament do melodii *Czerwone jabłuszko*

Akompaniament do kolędy *Bóg się rodzi*

Dział 7

Z muzyką podróże po świecie

Treści:

Muzyka i tańce różnych narodów i kręgów kulturowych

Wymagania szczegółowe:

Uczeń:

- zna i stosuje pojęcia: fermata, improwizacja;
- zna cechy charakterystyczne następujących gatunków muzycznych, pochodzących z różnych regionów świata: samba, tango, negro spiritual, R&B, jazz, country, walc wiedeński, flamenco;
- zna instrumenty z różnych regionów świata: zampona, charango, ocarina, quiro, bandeon, konga, djemby, erhu, guzheng, taiko, cajón, kastaniety;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej 5 piosenek z następującego repertuaru: niemiecka kolęda *Cicha noc*, francuska pastorałka *Aniołowie z naszych pól*, refren andaluzyjskiej pastorałki: *A la nanita nana, Shiri yakanaka, Swing Low, Hej, Zuzanno, Kwiat wiśni*;
- śpiewa w kanonie i na głosy: szantę *John Kanaka*, kanon *Karnawał w Rio*;
- gra na flecie i na dzwonekch przynajmniej trzy utwory z następującego repertuaru: wstęp do kolędy *Aniołowie z naszych pól* (flet), *El condor pasa* (flet), *La cumparsita* (flet lub dzwonek), *Bambusowy flecik* (flet i dzwonek);
- gra na instrumentach perkusyjnych akompaniamenty do piosenek;
- improwizuje ruch do utworów muzycznych, tworzy choreografię do piosenek;
- tworzy ilustracje plastyczne do słuchanej muzyki;
- tańczy, powtarza kroki i figury następujących tańców: samba (krok podstawowy), taniec do piosenki *Hej, Zuzanno*;
- wyklaskuje rytmy;
- słucha analitycznie muzyki klasycznej, muzyki rozrywkowej i muzyki różnych narodów, zwracając uwagę na wskazane przez nauczyciela elementy.

Propozycje do słuchania:

G. Turnau – *Zrobimy sztorm*

Mojito – *Eo ea!* (samba)

A. Piazzolla – *Libertango*

Mahalia Jackson – *Joshua fit the Battle of Jericho*
Louis Armstrong – *When the Saints Go Marching in*
Kodo – fragment koncertu (nagranie wideo)
J. Strauss – *Nad pięknym modrym Dunajem*
Cameron de la Isla – *Son tus Ojos dos Estrellas*

Gra na gitarze (fakultywnie)

Akompaniament do kołody: *Cicha noc*, akompaniament do pastoralki *A la nanita nana*,
akompaniament do melodii *El condor pasa*, akompaniament do melodii *La cumparsita*

Na keyboardzie (fakultatywnie)

When the Saints go Marching in

Dział 8

Formy muzyczne

Treści:

Formy muzyczne: budowa okresowa, forma AB i ABA, rondo, wariacje, pieśń, opera, operetka, balet, musical, koncert, forma sonatowa, symfonia, suita, kanon, inwencja i fuga. Polifonia i homofonia.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zna i stosuje pojęcia: budowa okresowa, poprzednik, następnik, okres, tonika, subdominanta, dominanta, refren, kuplet, opera, libretto, uwertura, aria, ansamble, balet, scenograf, kostiumolog, dyrygent, inspicjent, *sotto voce*, taniec klasyczny, pointy, temat, imitacja, polifonia, homofonia;
- zna budowę następujących form muzycznych: AB, ABA, wariacje, rondo, pieśń solowa, sonata, koncert, symfonia, kanon, inwencja, fuga, suita;
- tworzy, improwizuje następniki do podanego poprzednika;
- tworzy ilustracje plastyczną do słuchanego utworu;
- tworzy ilustracje dźwiękowe na podstawie kontrastowych ilustracji;
- improwizuje tekst i melodię kupletów na podanym akompaniamentie akordowym;
- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut, w grupie lub solo, z akompaniamentem lub *a capella* przynajmniej dwie piosenki lub pieśni z następującego repertuaru: *Odpowie Ci wiatr*, *W kurniku*, *Prząśniczka*, *Va pensiero*;
- wyszukuje w encyklopedii lub w internecie informacje na temat kompozytorów i ich kompozycji;
- krytycznie i analitycznie podchodzi do informacji znalezionych w internecie, poszukuje wiarygodnych źródeł informacji;
- gra na flecie i na dzwonekach przynajmniej cztery utwory z następującego repertuaru: *Trzy kurki* (flet lub dzwonek), *Dla Elizy* – fragment (flet i dzwonek), *Habanera* (flet lub dzwonek), *Aria Toreadora* (flet lub dzwonek), fragment uwertury do opery *Wilhelm Tell* (dzwonek), *Walc kwiatów* (flet i dzwonek);
- zna i potrafi w ogólny sposób opowiedzieć libretto baletu *Dziadek do orzechów*;
- słucha analitycznie muzyki klasycznej i ludowej, zwracając uwagę na wskazane przez nauczyciela elementy: forma, charakter, nastrój, obsada wykonawcza;
- aktywnie słucha utworów muzycznych, grając akompaniament perkusyjny.

Propozycje do słuchania:

F. Chopin – *Preludium Des-dur Deszczowe*

F. Chopin – *Mazurek F-dur* op. 68 nr 3
 W.A. Mozart – Wariacje *Ah vous dirai-je maman*
 L. van Beethoven – *Dla Elizy*
 S. Moniuszko – *Prząśniczka*
 G. Bizet – *Habanera* i *Aria Toreadora* z opery *Carmen*
 G. Verdi – Chór niewolników *Va pensiero* z opery *Nabucco*
 G. Rossini – Uwertura do opery *Wilhelm Tell* (fragment)
 J. Strauss – *Polka pizzicato*
 P. Czajkowski – *Marsz* z baletu *Dziadek do orzechów*
 P. Czajkowski – *Walc kwiatów* z baletu *Dziadek do orzechów* (nagranie wideo)

Dział 9

Wielcy kompozytorzy i ich czasy

Treści:

Życie i twórczość wybitnych kompozytorów: J.S. Bach, W.A. Mozart, L. van Beethoven, F. Chopin, S. Moniuszko, K. Szymanowski, W. Lutosławski, K. Penderecki, H.M. Górecki.

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- zna podstawowe fakty z życia, przybliżony czas życia oraz cechy twórczości następujących kompozytorów: Mikołaj Gomółka, Johann Sebastian Bach, Antonio Vivaldi, Jerzy Fryderyk Händel, Józef Haydn, Wolfgang Amadeusz Mozart, Ludwig van Beethoven, Fryderyk Chopin, Stanisław Moniuszko, Karol Szymanowski, Witold Lutosławski, Fryderyk Penderecki, Henryk Mikołaj Górecki, Wojciech Kilar;
- dopasowuje do epok następujących kompozytorów: Giovanni Pierluigi da Palestrina, Orlando di Lasso, Waclaw z Szamotuł, Mikołaj Zieleński, Aleksander Borodin, Modest Musorgski, Nikołaj Rimski-Korsakow, Bedrich Smetana, Antonin Dvorak, Edward Grieg, Jean Sibelius, Francisco Tarrega, Piotr Czajkowski, Franciszek Liszt, Zygmunt Noskowski, Mieczysław Karłowicz, Claude Debussy, Maurice Ravel, Igor Strawiński, Arnold Schoenberg, Sergiusz Prokofiew, George Gershwin;
- podaje przykłady dzieł kompozytorów wymienionych w poprzednich podpunktach;
- kojarzy epoki z głównymi formami uprawianymi w danym czasie; dotyczy to mszy, madrygału, motetu, chorału gregoriańskiego, koncertu, *concerto grosso*, opery, oratorium, fugi, suity, sonaty, symfonii, oratorium, poematu symfonicznego;
- zna nazwy, ramy czasowe i główne nurty w sztuce następujących epok: średniowiecze, renesans, barok, klasycyzm, romantyzm, muzyka XX wieku;
- rozpoznaje po wysłuchaniu następujące utwory: Mikołaj z Radomia: *Alleluja*, Waclaw z Szamotuł: *Już się zmierzcha*, Mikołaj Gomółka: *Kleszczmy rękoma*, J.S. Bach: *Wachet auf, ruft uns die Stimme* BWV 645, *Inwencja dwugłosowa C-dur*, *Aria na strunie G*; *III Koncert Brandenburski* cz. III *Allegro*, A. Vivaldi: *Cztery Pory roku* – wybrane fragmenty, Jerzy Fryderyk Händel: *Alleluja* i *Aria The Trumpet Shall Sound* z oratorium *Mesjasz*, W.A. Mozart: *Serenada Eine kleine Nachtmusik* cz. I, *Symfonia g-moll* KV 550 część I *Allegro molto*; Ludwig van Beethoven: *V Symfonia* cz. I *Allegro con brio*, fragment Finału *IX Symfonii*; F. Chopin: *Etiuda c-moll Rewolucyjna* op. 10 nr 12, *Mazurek D-dur* op. 33 nr 2, *Preludium A-dur* op. 28 nr 7; Stanisław Moniuszko *Mazur* z opery *Straszny Dwór*, Maurice Ravel: *Bolero*; Karol Szymanowski: *Źródło Aretuzy*, Witold Lutosławski: *Mała suita*, Henryk Mikołaj Górecki: *III Symfonia pieśni*

- żałosnych*, Wojciech Kilar: *Polonez*;
- obserwuje technikę gry na organach, wykorzystanie różnych głosów;
  - zna, rozumie i stosuje pojęcia: *a capella*, chorał gregoriański, motet, polifonia i homofonia, monodia akompaniowana, bas cyfrowany, *basso continuo*, klasycy wiedeńscy, ekspozycja, przetworzenie, reprzyza, transpozycja, etiuda, mazurek, szkoła narodowa, impresjonizm, aleatoryzm;
  - wie, kim byli trubadurzy i truverzy;
  - zna cechy charakterystyczne oberka, kujawiaka i mazura;
  - zna i realizuje podczas muzykowania podstawowe oznaczenia dynamiczne;
  - przygotowuje inscenizacje związane z poznawanymi kompozytorami, na podstawie scenariusza przydziela role, projektuje kostiumy i rekwizyty;
  - wypowiada się i pisze prace pisemne na tematy związane z muzyką;
  - czyta ze zrozumieniem teksty związane z historią muzyki;
  - szuka podobieństw i różnic w przedstawieniu tego samego mitu za pomocą muzyki i poezji;
  - zna pokrótce libretto opery *Straszny dwór*;
  - wymienia polskich kompozytorów, którzy inspirowali się muzyką ludową, i podaje przykłady ich utworów;
  - nagrywa słuchowisko ilustrowane muzyką;
  - gra na flecie i na dzwonkach przynajmniej 4 utwory z następującego repertuaru: początek *Inwencji dwugłosowej C-dur* (dzwonki), fragment *Arii na strunie G* (flet, dzwonki), fragment II cz. *Koncertu Zima*, fragment *Symfonii Niespodzianka* (dzwonki), fragment I cz. *Symfonii g-moll* (flet, dzwonki), temat z II części *Sonaty patetycznej c-moll*, fragment *Mazurka D-dur* op. 33 nr 2 (flet i dzwonki), temat z *Bolera* Ravela, fragment *Gawota z Symfonii klasycznej* Prokofiewa;
  - śpiewa co najmniej 7 pieśni lub piosenek z następującego repertuaru: *Znamy się tylko z widzenia*, *Gloria*, *Kleszczmy rękoma*, *Pieśń V*, *Oda do radości*, *Kum i kuma*, *Pociesz chłopczy*, *Cebula*, *I got rhythm*, *Ulietaj na krielach wietra*, *W stepie szerokim*;
  - śpiewa w kanonie: *Noc srebrna* Józefa Haydna;
  - śpiewa na głosy: fragment *Alleluja z oratorium Mesjasz* Jerzego Fryderyka Händela.

Propozycje do słuchania:

J.S. Bach – *Wachet auf, ruft uns die Stimme* BWV 645

J.S. Bach – *Inwencja dwugłosowa C-dur*

J.S. Bach – *Aria na strunie G ze Suity orkiestrowej D-dur*

W.A. Mozart – *Serenada: Eine kleine Nachtmusik* cz. I

W.A. Mozart – *Symfonia g-moll K V 550* część I *Allegro molto*

W.A. Mozart – fragmenty opery *Czarodziejski flet*

Ludwig van Beethoven – *V Symfonia* cz. I *Allegro con brio*

Ludwig van Beethoven – *IX Symfonia Final* (fragmenty)

Ludwig van Beethoven – *Adagio cantabile*, II część *Sonaty Patetycznej c-moll* op.13

F. Chopin – *Etiuda c-moll Rewolucyjna* op. 10 nr. 12

F. Chopin – *Mazurek D-dur* op. 33 nr 2

F. Chopin – *Preludium A-dur* op. 28 nr 7

S. Moniuszko – *Aria Skołuby* z opery *Straszny dwór*

S. Moniuszko – *Aria z Kurantem* z opery *Straszny dwór*

S. Moniuszko – *Mazur* z opery *Straszny dwór*

K. Szymanowski – *Źródło Aretuzy* z cyklu *Mity*

K. Szymanowski – *Balet Harnasie* op. 55, fragmenty: *Napad Harnasiów* i *Taniec*

W. Lutosławski – *Mala suita* cz. I *Fujarka*
K. Penderecki – *Siedem bram Jerozolimy* (fragmenty)
H.M. Górecki – *III Symfonia pieśni żalonych* op. 36 cz. III *Lento – Cantabile semplice* (fragment)

Gra na gitarze (fakultatywnie)

Aria na strunie G akompaniament akordowy
Fragment I cz. *Symfonii g-moll* akompaniament akordowy

Dział 11

Muzyka rozrywkowa

Treści:

Gatunki muzyki rozrywkowej
Wybrani artyści muzyki rozrywkowej

Cele szczegółowe:

Uczeń:

- wyraża swoje opinie o muzyce;
- potrafi opowiadać o swojej ulubionej muzyce;
- słucha różnych gatunków muzyki rozrywkowej;
- podaje cechy charakterystyczne następujących gatunków muzyki rozrywkowej: blues, jazz, rock and roll, rock, rap, poezja śpiewana;
- zna i wyjaśnia następujące pojęcia: improwizacja, evergreen, riff gitarowy, hip-hop, break-dance, DJ, MC, scratch, beat-box;
- wymienia kilka nazwisk znanych polskich muzyków jazzowych;
- rozpoznaje i kojarzy z gatunkiem muzyki następujące postacie i zespoły z historii muzyki rozrywkowej: Elvis Presley, The Beatles, The Rolling Stones, Jimi Hendrix, Led Zeppelin, The Doors, Deep Purple, Queen, Metallica, U2, Michael Jackson, Grzegorz Turnau, Marek Grechuta;
- improwizuje ruch do muzyki;
- tańczy krok podstawowy rock and rolla;
- tańczy krok *moon walk*;
- wykonuje prace plastyczne inspirowane muzyką;
- śpiewa solo lub w zespole z akompaniamentem co najmniej trzy piosenki z następującego repertuaru: *Blues bujany*, *Nie bądź taki szybki Bill*, *We are the World*, *Dni, których nie znamy*;
- korzystając z nut, gra na flecie lub dzwonkach melodię piosenki *Ob-la-di Ob-la-da* (flet i dzwonki).

Propozycje do słuchania:

B.B. King – *Blues Boys Tune*

My Favourite Things z musicalu *The Sound of Music* – wykonanie z filmu i wykonanie Johna Coltrane’a

K. Komeda – *Etiuda IV* z płyty *Ballet Etudes*

S. Soyka – *Tolerancja*

E. Presley – *Blue Suede Shoes*

The Beatles – *Ob-la-di Ob-la-da*, *Yesterday*, *Hey Jude*, *Let it Be*

The Rolling Stones – *Angie*

Jimi Hendrix – *Wild Thing*

Led Zeppelin – *Stairway to Heaven*
The Doors – *Riders on the Storm*
Deep Purple – *Smoke on the Water*
Queen – *We are the Champions*
Metallica – *Nothing Else Matters*
U2 – *Please*
Michael Jackson – *Beat it*
O.S.T.R. – *O robieniu bitów z płyty 7*
przykład beat-boxu
G. Turnau – *Wszystko, co piękne*

Gra na gitarze (fakultatywnie)
akompaniament do bluesa
akompaniament do piosenki *Blues bujany*
riff do utworu *Smoke on the Water*

4. Procedury osiągnięcia celów

Nauczyciel powinien dołożyć wszelkich starań, aby lekcje muzyki były przepełnione aktywnymi działaniami uczniów. Wiedza teoretyczna nie może pozostać zawieszona w próżni, powinna natychmiast zostać wprowadzona w życie. Każdej, nawet najmniejszej, porcji wiedzy teoretycznej powinna towarzyszyć możliwie największa liczba ciekawych i twórczych zadań, które umożliwią dokładne zrozumienie tematu, utrwalenie go i zapamiętanie. W tym celu, w miarę możliwości, na każdej lekcji staramy się wykorzystać jak najwięcej form aktywności muzycznej.

Formy aktywności muzycznej

Śpiew

Śpiew powinien być nieodłącznym elementem każdej lekcji muzyki. Nawet jeśli podręcznik przy danym temacie nie podaje propozycji do śpiewania, nauczyciel może powtórzyć piosenkę lub piosenki z poprzednich lekcji. Każdorazowo śpiewanie należy poprzedzić kilkoma ćwiczeniami emisyjnymi, aby przyzwyczaić uczniów do dbania o właściwą emisję głosu i piękno śpiewu. Szczególną uwagę należy zwrócić na dynamikę wykonania. Z pewnością młodemu głosowi nie przysłuży się śpiewanie bardzo głośno, a krzyk odwróci uwagę ucznia od prawidłowej intonacji i dykcji. Śpiew jest formą aktywności dostępną dla wszystkich uczniów. Należy dołożyć starań, aby w śpiewie w grupie brali udział wszyscy uczniowie. Uczniów szczególnie uzdolnionych w tym kierunku można wybrać do śpiewania solo zwrotek lub innych fragmentów piosenek i pieśni. Ideałem byłoby, gdyby śpiew był dla uczniów przyjemnością i aktywnością, którą podejmują z własnej woli, nieprzymuszani przez nauczyciela.

Gra na instrumentach

W podręczniku znajdują się utwory przeznaczone do muzykowania na fletach prostych sopranowych, dzwonek chromatycznych, instrumentach perkusyjnych oraz na gitarze (te ostatnie to treści fakultatywne). Mogą je wykonywać uczniowie, którzy chcą podjąć dodatkowy trud nauki gry na danym instrumencie. Utwory zamieszczone w podręczniku charakteryzują się różnym poziomem trudności. Ponieważ główna partia instrumentalna może się okazać zbyt trudna dla ucznia słabego, opracowanie zawiera także partie prostsze, które z powodzeniem może zagrać każde dziecko. Nauczyciel, który zna możliwości swoich uczniów, może tak rozdzielić partie pomiędzy nimi, aby każdy otrzymał do wykonania zadanie na miarę jego indywidualnych możliwości.

Śluchanie muzyki

Śluchanie muzyki nierzadko okazuje się czynnością bardzo trudną dla uczniów. Są oni bowiem przyzwyczajeni do tego, że w dzisiejszym świecie muzyka bardzo często odgrywa rolę tła. Dlatego niezmiernie ważne jest, aby przed rozpoczęciem słuchania utworu muzycznego umiejętnie nakierować uwagę uczniów na poszczególne elementy dzieła muzycznego. Każdorazowo słuchaniu muzyki musi towarzyszyć jakieś zadanie. Szczególnym rodzajem takich zadań będzie aktywne słuchanie muzyki, w którym uczeń uczestniczy w wykonaniu utworu muzycznego poprzez granie akompaniamentu perkusyjnego, interpretację ruchową utworu lub obserwację różnorodnych wizualizacji przebiegu utworu.

Tworzenie muzyki

Zadania związane z tworzeniem muzyki są bardzo lubiane przez uczniów. Oprócz wykształcenia u nich twórczej i aktywnej postawy wobec muzyki spełniają one bardzo wiele funkcji wychowawczych, które nie kończą się na świecie muzyki. Uczą współpracy w grupie, szacunku do pomysłów rówieśników i umiejętności wypracowywania kompromisu oraz ćwiczą koncentrację uwagi.

Taniec i ruch przy muzyce

W programie umieszczono treści dotyczące tańca i ruchu przy muzyce. Uczniowie poznają polskie tańce narodowe (tańczą krakowiaka i poloneza) oraz kilka tańców ludowych pochodzących z różnych regionów Polski, a także elementy samby, rock and rolla i tańców nowoczesnych. Znajdziemy też propozycje zadań, w których uczniowie improwizują ruch do muzyki klasycznej, rozrywkowej i jazzowej. Wspaniale kształci to poczucie rytmu i bardzo ułatwia rozumienie muzyki.

Indywidualizacja nauczania uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Program stwarza liczne możliwości dostosowywania go do możliwości uczniów niepełnosprawnych i ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Zaletami programu w tym zakresie są:

- bardzo duża różnorodność form aktywności uczniów, co umożliwia stosowanie naprzemiennie form podających i aktywizujących; ułatwia to zdobywanie wiedzy i umiejętności uczniom z zaburzeniami zachowania, ADHD, zespołem Aspergera i łagodnymi postaciami autyzmu;
- możliwość wykonywania tego samego zadania na różnych poziomach trudności: np. śpiew w grupie z akompaniamentem dla wszystkich uczniów i śpiew solo wybranych fragmentów dla uczniów szczególnie uzdolnionych. Przydatne będą tutaj również liczne opracowania utworów przeznaczonych do grania w zespole, w których partie instrumentalne charakteryzują się różnym poziomem trudności;
- możliwość ocenienia bardzo różnych form aktywności uczniów: zaangażowanie, wiedza, śpiew, gra, praca w grupach, przygotowanie do lekcji, drama, ćwiczenia twórcze, ruch przy muzyce i taniec. Stwarza to szanse właściwego oceniania ucznia zgodnie z orzeczeniem o dostosowaniu warunków kształcenia, wydanym przez uprawnionych specjalistów. Przykładami takiego dostosowania będą: nieocenianie poziomu graficznego pisma nutowego u uczniów dysgraficznych, umiejętności odczytania zapisu nutowego u uczniów dyslektycznych, śpiewu u uczniów słabo słyszących, prawidłowej postawy i właściwej techniki gry u uczniów mających problemy z napięciem mięśniowym i koordynacją ruchów;
- możliwość realizowania wielu zadań na lekcjach muzyki w formie pracy w grupach, ułatwia to znacząco realizację materiału przez uczniów z różnymi deficytami. Nauczyciel może postarać się o taki podział na grupy, aby uczeń ze szczególnymi potrzebami znalazł się w zespole, w którym uzyska wsparcie i pomoc rówieśników, a przy ich niewielkiej pomocy sprostaa zadaniu oraz podniesie własną samoocenę;
- dla wielu uczniów z deficytami rozwojowymi i niepełnosprawnością uczestnictwo w lekcjach przedmiotów artystycznych może stać się źródłem pozytywnej samooceny i wiary we własne możliwości. Program nauczania i jego warunki realizacji stwarzają wiele możliwości wykazania się w dziedzinach, które nie mają dużego znaczenia na innych przedmiotach. Tu doceniona może być kreatywność i wrażliwość uczniów. Warto, aby te możliwości wykorzystywał nauczyciel, nie szczędząc pochwał tym, którzy najbardziej tego potrzebują.

Osobnym zagadnieniem jest rozwój zainteresowań i praca z uczniem zdolnym na lekcjach muzyki. Obecność takiego ucznia może okazać się pomocna dla nauczyciela. Może on grać najtrudniejsze partie instrumentalne w opracowaniach utworów, czasami nawet te przeznaczone do zagrania przez nauczyciela, a także samodzielnie wykonywać poszczególne partie i głosy oraz tworzyć akompaniamenty. Należy dać mu możliwość zaprezentowania własnych interpretacji utworów oraz prezentacji swoich osiągnięć na forum klasy i szkoły.

Warunki realizacji programu

Warunkami koniecznymi do prawidłowej realizacji programu są:

- przygotowany nauczyciel,
- pracownia wyposażona w dowolny instrument, na którym nauczyciel mógłby akompaniować uczniom, podstawowy zestaw instrumentów perkusyjnych Orffa, urządzenie do odtwarzania muzyki, nagrania utworów przeznaczonych do słuchania na lekcjach,
- możliwość zorganizowania miejsca do tańca i ruchu przy muzyce.

Dodatkowo ułatwić pracę nauczyciela oraz urozmaicić lekcje mogą:

- urządzenia multimedialne do odtwarzania wideo i prezentacji,
- nagrania wideo,
- dodatkowe, urozmaicone instrumentarium,
- tablica z pięciolinia,
- tablice muzyczne,
- duża ilość miejsca do tańca.

5. Opis założonych osiągnięć ucznia

Uczeń kończący II etap edukacyjny w zakresie edukacji muzycznej powinien osiąść następujące wiadomości i opanować następujące umiejętności.

Uczeń:

- śpiewa ze słuchu lub za pomocą nut poprawnie pod względem emisyjnym, intonacyjnym i dykcyjnym,
- śpiewa z pamięci *Mazurek Dąbrowskiego* i *Ode do radości*,
- zna zasady prawidłowej emisji głosu i stosuje je w praktyce,
- gra amatorsko na dowolnym instrumencie szkolnym,
- odczytuje prosty zapis nutowy,
- zna najważniejsze oznaczenia dynamiczne i agogiczne,
- rozpoznaje podstawowe instrumenty, głosy ludzkie, zespoły kameralne, orkiestrowe i chóralne,
- klasyfikuje instrumenty muzyczne,
- określa obsadę wykonawczą słuchanego utworu,
- zna cechy charakterystyczne i rytmy polskich tańców narodowych,
- rozpoznaje polskie tańce narodowe,
- wykonuje kroki krakowiaka i poloneza,
- tańczy kilka tańców ludowych,
- tańczy kilka tańców towarzyskich lub nowoczesnych,
- rozumie znaczenie muzyki ludowej dla kultury narodu,
- zna zasadę budowy form muzycznych: AB, ABA, runda, wariacji, pieśni,
- rozpoznaje budowę formalną słuchanych utworów,
- zna podstawowe pojęcia związane z operą i baletem,
- zna najważniejsze fakty z życia i twórczości poznanych kompozytorów,
- rozpoznaje utwory poznane na lekcjach,
- analitycznie słucha muzyki,
- posiada podstawowy zasób słownictwa, niezbędnego do prowadzenia dyskusji o muzyce,
- tworzy elementy muzyki: proste rytmy, melodie, akompaniamenty perkusyjne,
- wyraża muzykę sposobami niemuzycznymi: opowiadaniem, pracą plastyczną,
- zna gatunki muzyki rozrywkowej,
- potrafi kulturalnie dyskutować o wartościach reprezentowanych przez różne gatunki muzyczne,
- jest otwarty na różnorodne kultury, z szacunkiem odnosi się do odmiennych kultur.

6. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

Podstawowymi kryteriami oceny powinny być **zaangażowanie ucznia i jego aktywność na lekcjach muzyki**. Bardzo dobrze sprawdza się system „żetonowy”, w którym zaangażowanie ucznia jest natychmiast nagradzane żetonem. Pod koniec lekcji żetony są wymieniane na oceny. W ten sposób uczniowie stale są motywowani do wykonywania zadań, a nauczyciel dysponuje dużą liczbą ocen, która pozwala mu rzetelnie ocenić uczniów pod koniec roku. Żetony można wręczać przy zaangażowaniu w zadania grupowe, na przykład gdy dziecko śpiewa z całą klasą lub gra na instrumencie w zespole; pamiętajmy przy tym, że bardziej oceniamy zaangażowanie i próby ucznia niż jego osiągnięcia i zdolności.

Gdy nauczyciel dysponuje dużą liczbą ocen za **aktywność i muzykowanie w grupie**, nie jest zmuszony do egzekwowania **grania lub śpiewania solo** od uczniów, którzy nie chcą występować przy całej klasie. Należy jednak stworzyć taką możliwość dzieciom, które chcą zaprezentować swoje umiejętności przy wszystkich.

Wprowadzony w programie klarowny podział na rozdziały, które są powiązane tematycznie, sprzyja utrwalaniu wiedzy. Dlatego po zakończeniu omawiania każdego działu można zorganizować powtórzenie wiadomości, a następnie przeprowadzić **test lub sprawdzian**.

Do samodzielnej pracy i pogłębiania wiedzy z pewnością zmotywują uczniów oceny za **prace domowe, prezentacje uczniowskie i za zadania, które będą wymagały samodzielnego wyszukiwania informacji o** życiu muzycznym społeczności lokalnej, kompozytorach, wykonawcach muzyki itp.

Warunkiem koniecznym do uzyskania przez ucznia oceny celującej wydaje się **aktywne uczestnictwo w życiu artystycznym i kulturalnym szkoły lub społeczności lokalnej lub w konkursach i festiwalach muzycznych**. Takie przedsięwzięcia uczniów należy nagradzać adekwatną oceną.

Wymagania na poszczególne oceny

Uczeń otrzymuje ocenę **celującą**, gdy:

- opanował wiedzę muzyczną na poziomie wykraczającym poza program nauczania,
- opanował grę na dowolnym instrumencie w sposób wykraczający poza wymagania określone programem nauczania,
- śpiewa indywidualnie i w grupie, prawidłowo pod względem emisyjnym, intonacyjnym i dykcyjnym,
- prezentuje utwory niepoznawane na lekcjach muzyki,
- reprezentuje szkołę podczas konkursów i festiwali muzycznych oraz osiąga na nich sukcesy,
- bierze aktywny udział w życiu artystycznym i kulturalnym szkoły i społeczności lokalnej,
- pracuje samodzielnie,
- dba o swój rozwój muzyczny,
- jest zawsze przygotowany do zajęć,
- zawsze bierze aktywny udział w zajęciach,
- wspomaga swoją wiedzą i umiejętnościami innych uczniów,
- jest kreatywny: tworzy nietypowe rozwiązania, wymyśla własne kompozycje,
- z własnej woli podejmuje się dodatkowych zadań.

Uczeń otrzymuje ocenę **bardzo dobrą**, gdy:

- w pełni przyswoił sobie wiadomości objęte programem nauczania,
- gra na instrumentach utwory przewidziane programem nauczania, prawidłowo pod względem melodycznym i rytmicznym,
- śpiewa indywidualnie i w grupie, prawidłowo pod względem emisyjnym, intonacyjnym i dykcyjnym,
- pracuje samodzielnie,
- jest zawsze przygotowany do zajęć,
- zawsze bierze aktywny udział w zajęciach.

Ocenę **dobrą** otrzymuje uczeń, który:

- przyswoił sobie zdecydowaną większość wiadomości objętych programem,
- gra na instrumentach utwory przewidziane programem nauczania, zdarzają mu się nieliczne pomyłki melodyczne i rytmiczne, przy pomocy nauczyciela podejmuje trud ich poprawienia,
- śpiewa w grupie, stara się o prawidłowość wykonania pod względem emisyjnym, intonacyjnym i dykcyjnym,
- prawie zawsze jest przygotowany do zajęć (nauczyciel powinien określić, jak często może się zdarzyć nieprzygotowanie do zajęć),
- prawie zawsze bierze aktywny udział w zajęciach.

Ocenę **dostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- przyswoił sobie przynajmniej połowę materiału objętego programem nauczania,
- podejmuje próby gry na instrumentach, zdarzają mu się liczne pomyłki, nie podejmuje trudu ich poprawienia,
- czasami śpiewa w grupie,
- dość często jest nieprzygotowany do zajęć (nauczyciel powinien określić, jak często może się zdarzyć nieprzygotowanie do zajęć),
- czasami bierze aktywny udział w zajęciach,
- nie pracuje samodzielnie.

Ocenę **dopuszczającą** otrzymuje uczeń, który:

- w niewielkim stopniu opanował wiadomości objęte programem nauczania,
- niechętnie podejmuje próby gry na instrumentach,
- rzadko śpiewa w grupie,
- rzadko bierze aktywny udział w zajęciach,
- nie pracuje samodzielnie,
- często jest nieprzygotowany do zajęć (nauczyciel powinien określić, jak często może się zdarzyć nieprzygotowanie do zajęć).

Ocenę **niedostateczną** otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował podstawowych wiadomości objętych programem,
- nie bierze czynnego udziału w zajęciach,
- praktycznie nigdy nie jest przygotowany do zajęć,
- lekceważy przedmiot,
- nie śpiewa w grupie.